

Öğretmenlerin Hazırladığı Sosyal Bilgiler Dersi Sınav Sorularının Değerlendirilmesi*

An Evaluation of the Teacher-Made Social Studies Course Exam Questions

Hüseyin ÇALIŞKAN**

Sakarya Üniversitesi

Öz

Araştırmada, sosyal bilgiler öğretmenlerinin hazırladıkları sınav soruları Bloom Taksonomisi'ne göre analiz edilmiş ve soruların ölçtüğü bilişsel düzeyler karşılaştırılmıştır. Araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma grubunu, Ankara İli Altındağ, Keçiören ve Elmadağ ilçelerindeki 10 ilköğretim okulunda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, sosyal bilgiler öğretmenlerinin altıncı ve yedinci sınıf sosyal bilgiler dersi sınav sorularının ölçtüğü bilişsel düzey eski ve yeni program dikkate alınarak karşılaştırıldığında; eskiye nazaran bilgi düzeyindeki sorularda bir azalma; kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme düzeyi sorularında ise dikkate değer bir artış olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal bilgiler, sınav soruları, Bloom Taksonomisi.

Abstract

In the study, exam questions prepared by social studies teachers were analyzed in relation to Bloom's Taxonomy. Document analysis method was used in the study. The study group consisted of social studies teachers working at 10 primary schools in Altındağ, Keçiören and Elmadağ districts of Ankara province. As a result of the study, when the levels of 6th and 7th grade social studies course exam questions were compared according to the previous and the new curriculum, it was found that the questions at knowledge level significantly decreased while the questions at comprehension, application, analysis, synthesis and evaluation levels significantly increased.

Keywords: Social Studies, Exam Questions, Bloom's Taxonomy.

Summary

Purpose

The aim of the study was to analyze the exam questions prepared by the social studies teachers according to Bloom's Taxonomy and to compare the levels of the questions. Furthermore, the cognitive levels of questions used in the previous (1998) and new (2005) curriculum were compared.

Method

Document analysis method was used in the study. The study group consisted of social studies teachers serving in 10 primary schools in Altındağ, Keçiören and Elmadağ districts of

* Bu çalışma, 01-03 Ekim 2009 tarihinde Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi tarafından düzenlenen 18. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÇALIŞKAN, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD. caliskan06@gmail.com.

Ankara province. Exam questions that prepared by the teachers in the study group were collected from schools' archives. The question investigation form prepared by the researcher was used as a data collection instrument. The cognitive level classification of exam questions was performed by help of this form.

Results

The analyses indicated that the majority of the questions (78%) used by the teachers in 2003-2004, 2004-2005 and 2005-2006 academic years were at knowledge level which is the lowest level in Bloom's Taxonomy. In addition, it was found that the teachers preferred to use questions at comprehension level with a rate of approximately 17%. It was found that the teachers rarely used questions at application, analysis, synthesis and evaluation levels.

In 2006-2007 academic year, the number of questions at knowledge level gradually decreased (2006-2007 academic year 61.0%; 2007-2008 academic year 47.2%; 2008-2009 academic year 40.0%) and the rate of the questions at comprehension level increased (2006-2007 academic year 24.0%; 2007-2008 academic year 27.0%; 2008-2009 academic year 27.8%). Furthermore, the questions at application, analysis, synthesis and evaluation levels began to be included in the exams. It was found that the rate of the questions at application, analysis, syntheses and evaluation levels exceeded 30% among the general of the questions.

When the cognitive levels of 6th grade social studies course exam questions were compared according to the previous and the new curriculum, it was found that the questions at knowledge level significantly decreased (previous curriculum 80.1%; new curriculum 54.5%) while the questions at comprehension, application, analysis, synthesis and evaluation significantly increased. Similarly, it was found that the questions at knowledge level decreased (previous curriculum 73.0%; new curriculum 38.5%) while the questions at comprehension, application, analysis, synthesis and evaluation significantly increased in 7th grade social studies course exam questions.

Discussion and Conclusion

Social studies teachers generally asked questions at knowledge level in the exams in between 2003 and 2006 academic years. It can be concluded that they gave lectures in such a way to teach knowledge. The knowledge level category involves remembering or being familiar with the knowledge that was difficult, so it can be suggested that social studies teachers expect students to memorize what they have learned.

Starting from 2006-2007 academic year, knowledge and comprehension level questions which are the lower levels in Bloom's Taxonomy began to be used less in social studies exams. In the aforementioned academic year, a significant decrease observed in questions at knowledge level, while a significant increase observed in questions at comprehension, application, analysis, synthesis and evaluation levels. The reason for these positive changes and improvements in question levels and question types can be associated with the trainings offered to the teachers, teachers' desire for self-development, teachers familiarity with the Placement Exam (like SBS) questions and their desire for asking questions of that type.

Giriş

Son yıllarda birçok alanda yaşanan gelişme ve değişimlere paralel olarak, eğitim sisteminde ve eğitimin işlevlerinde de büyük gelişme ve değişimler meydana gelmiştir. Eğitimdeki bu değişim ve gelişmeler yeni ilköğretim programları aracılığı ile öğretme-öğrenme süreçlerine yansıtılmıştır. Artık öğrenme, bireyin çevresinde kendisine sunulan çeşitli uyarıcılara tepki göstermesi sonucunda oluşan bir süreç (Saban, 2004) olarak değil, bireyin bilişsel süreçleri nasıl kullandığını ve geliştirdiğini, öğrenmenin nasıl meydana geldiğini açıklayan bir süreç (Airasian ve Walsh, 1997) olarak görülmeye başlanmıştır.

Yeni programlar yapılandırmacı yaklaşım temelinde yapılandırıldığından dolayı bireyin, öğrenme-öğretme sürecinin içerisinde hem zihinsel hem de fiziksel olarak öğrenmeye aktif bir şekilde katılmasını gerektirir (Erdem ve Demirel, 2002). Öğrenme, öğrenenin düşünmeye açık olduğunda ve karşılaşılan sorulara cevaplar bulmaya çalıştığı anlarda daha etkili gerçekleşmektedir. Ancak bu şekilde kalıcı ve anlamlı öğrenmelerin oluşacağı da bir gerçektir. Öğrencilerin zihinsel süreçlerini harekete geçirebilmek ve içinde bulunulan durumla ilgili gerekli sorgulamaları yaptırabilmek için soru sorma çok önemli bir davranış olarak karşımıza çıkmaktadır.

Soru, bireyin meraklandırılarak düşüncesini uyandırma ve bu yolla bilgi edinimini sağlamak amacıyla oluşturulan, tamamlanmamış, gereken bilginin verilmesiyle birlikte düşünsel olarak tamamlanacak olan, bilgi istemeye dayalı gereksinim ifadeleri olarak tanımlanmaktadır (Akbulut, 1999). Soru sorma düşünmeyi harekete geçiren, öğrenmeyi sağlayan bir etkinliktir. Öğretmenlerin öğretim süreçlerindeki en büyük silahı olarak nitelendirilebilir. Soru sorma, öğrencilerin hedeflenen kazanımları ne ölçüde kazandıklarının belirlenmesi için kullanılan en temel araçlardan biridir.

Öğrencilerin kazanımları doğru ve eksiksiz bir şekilde öğrenebilmeleri ve öğrenilenleri ne oranda kazandıklarının tespiti, sorulan soruların düzeyi ile de doğrudan ilişkilidir. Öğrencilerin bilişsel alanlarda başarılarını belirlemek amacıyla öğretmenlerin sordukları soruların düzeylerini belirlemek için geliştirilen birçok sınıflandırma sistemi bulunmaktadır (Filiz, 2004). Ancak öğrenme amaçlarının ve bu amaçların ölçme ve değerlendirilmesinde kullanılan soru düzeylerinin sınıflandırılmasında en çok faydalanılan yaklaşım S. Benjamin Bloom tarafından geliştirilen ve *Bloom Taksonomisi* olarak isimlendirilen, bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarını içeren bilişsel alan basamaklarıdır (Bloom, 1956; Linn ve Gronlund, 1995; Lipscomb, 2001). Her bir düzey farklı bir zihinsel süreci kullanmayı gerektirdiği için öğrencilerin başarılarının ölçülmesinde kullanılan sınavlardaki sorular Bloom Taksonomisi'nin her bir basamağını yansıtmalı ve bu başarı testleri farklı soru türlerini içermelidir (Linn ve Gronlund, 1995).

Genellikle öğretmenler tarafından hazırlanan ve uygulanan sınavlar, öğrencilerin kazanımlara ulaşma düzeylerinin belirlenmesinde en uygun yol olarak görülmesine rağmen, öğretmenlerin sınav hazırlama ve uygulama esnasında ölçme ve değerlendirme kurallarını tam olarak uygulamadıkları bilinmektedir (Balcı ve Tekkaya, 2000). Öğretmenlerin hazırladıkları başarı testlerinde farklı test türlerini kullanmaları ve her bilişsel düzeyden sorulara yer vermeleri, yaptıkları sınavlar sonucunda öğrenciler hakkında daha kesin ve doğru hükümler verilmesine imkân sağlayacaktır. Ayrıca yeni ilköğretim programlarının temel yaklaşımı olan yapılandırmacı program anlayışının bir sonucu olarak bilme ve bilgi ile ilgili önemli bir değişim olmuştur. Etkin vatandaş yetiştirmeyi amaçlayan sosyal bilgiler dersinde de öğrencilere bilginin yanında kavramlar, değerler ve üst düzey beceriler kazandırmak hedeflenmektedir. Bu hedeflenenleri öğrencilere kazandırmak için öğrenmede ve öğrenileni değerlendirmede kullanılan soruların ezberlenebilir nitelikten ziyade, bilginin yorumlanmasını ve yeni durumlara uygulanmasını içeriyor olması gerekmektedir. Bundan dolayı öğretmenlerin soru sorma ile ilgili becerilerini geliştirmeleri bir zorunluluk haline gelmiştir. Öğretmenler öğrenci başarısını ölçmede aynı seviyedeki öğrenmeleri değil, değişik seviyelerdeki öğrenmeleri ölçebilecek nitelikte sorular sormalıdır. Öğrencilerin zihinsel süreçlerini anlamak ve öğrenme düzeylerini tespit etmek açısından öğretmenlerin sınavlarında sordukları soruların analizini yapmak oldukça önemlidir. Ayrıca soruların analizini yapmak, öğretmenlerin soru sorma düzeylerini belirlemek açısından da büyük önem taşımaktadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmada, sosyal bilgiler öğretmenlerinin eski (1998) ve yeni (2005) program temelindeki altıncı ve yedinci sınıf sosyal bilgiler derslerinde öğrenci başarısını ölçmek amacıyla hazırladıkları sınav soruları Bloom Taksonomisi'ne göre analiz edilerek soruların ölçtüğü bilişsel düzeylerin

belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim-öğretim yıllarına göre sordukları soruların bilişsel düzeylerindeki gelişimi tespit etmek ve eski ve yeni program temelindeki öğretmen sorularının durumunu ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

Yöntem

Nitel bir çalışma olan araştırmada, sosyal bilgiler öğretmenlerinin altıncı ve yedinci sınıf sosyal bilgiler derslerinde öğrenci başarısını ölçmek amacıyla hazırladıkları sınav soruları Bloom Taksonomisi'ne göre analiz edilerek soruların ölçtüğü bilişsel düzeyler belirlendiği için doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı ve görsel materyallerin incelenmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu, 2003 ve 2009 yılları arasından altı eğitim-öğretim yılında Ankara İli Altındağ, Keçiören ve Elmadağ ilçelerindeki 10 ilköğretim okulunda görev yapmış ve yapmakta olan sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak, "Soru İnceleme Formu" kullanılmıştır (EK1). Bu form araştırmacı tarafından Bloom (1956), Çepni, Özsevgeç ve Gökdere (2003) ve Filiz'in (2004) çalışmalarından da yararlanılarak Bloom Taksonomisi'nin her bir basamağının özelliklerini, soru davranış ve sözcüklerini açıklayan, örnek soruları içeren ve soruların ölçtüğü bilişsel düzeylerin nedenini açıklayan bir şekilde yapılandırılmıştır. Yapılandırılan bu formun geçerliliğini belirlemek için alanla ilgili iki uzmanın görüşüne sunulmuş ve gelen öneriler doğrultusunda forma son şekli verilmiştir.

Altıncı ve yedinci sınıf sosyal bilgiler dersine giren sosyal bilgiler öğretmenlerinin 2003 ve 2009 yılları arasında altı eğitim-öğretim yılında altıncı ve yedinci sınıf sosyal bilgiler dersi (SBD) sınavları için hazırlamış oldukları sınav kâğıtlarında yer alan soruların ölçtüğü bilişsel düzeyler bu form aracılığıyla tespit edilmiştir. Altıncı sınıf düzeyinde eski program temelli 59 adet, yeni program temelli ise 44 adet sınav kâğıdı incelenmiştir. Yedinci sınıf düzeyinde ise eski program temelli 64 adet, yeni program temelli 31 adet sınav kâğıdı incelenmiştir. Tablo 1'de incelenen sınav kâğıtlarının eğitim-öğretim yıllarına ve sınıflara göre dağılımı aşağıda verilmiştir.

Tablo 1.

İncelenen Sınav Kâğıtlarının Dağılımı

Eğitim-Öğretim Yılları	6. Sınıf	7. Sınıf	Toplam
2003-2004	23	24	47
2004-2005	14	15	29
2005-2006	22	12	34
2006-2007	16	13	29
2007-2008	12	15	27
2008-2009	16	16	32
Toplam	103	95	198

Verilerin Analizi

Sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından sorulan sınav soruları, okul arşivlerinde yapılan çalışma ile elde edilmiştir. Elde edilen bu verilerin analizi nitel veri analiz türlerinden betimsel analiz ile gerçekleştirilmiştir. Altıncı ve yedinci sınıf SBD sınav soruları Bloom'un Bilişsel Alan Taksonomisi'ne göre analiz edilerek sınıflandırılmıştır. Analiz aşamasında, araştırmannın geçerlilik ve güvenilirliğini artırmak için araştırmacı çeşitlemesi (triangulation) yapılmıştır. Araştırmacı çeşitlemesi, aynı araştırmada birden fazla araştırmacının olduğu çalışmalardır (Patton, 2002;

Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırmacı ile bu konuda daha önce çalışmış olan iki uzman tarafından "Soru İnceleme Formu" kullanılarak sınav kâğıtlarındaki sorular ayrı ayrı incelenmiştir. Anlaşılmayan ve üzerinde fikir birliğine varılmayan sorular ölçme ve değerlendirme alan uzmanlarından da yardım alınarak her bir soru için kesin yargılara ulaşılmaya çalışılmış ve bu aşamada da üzerinde fikir birliğine varılmayan sorular araştırmadan çıkarılmıştır. Altıncı sınıf düzeyinde 1894 soru, yedinci sınıf düzeyinde ise 2098 soru ve toplamda ise 3992 soru analiz edilerek Bloom Taksonomisi'ne göre sınıflandırılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, 2003 ve 2009 yılları arasında araştırma grubundaki öğretmenlerin altıncı ve yedinci sınıf sosyal bilgiler derslerinde yapmış oldukları sınavlarda sordukları sorular Bloom'un Bilişsel Alan Taksonomisi'ne göre analiz edilerek soruların ölçtüğü bilişsel düzeylere ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 2.

2003-2004 Eğitim-Öğretim Yılı Öğretmen Yapımı SBD Sınav Sorularının Ölçtüğü Bilişsel Düzey

Bilişsel Düzey	Eski Program (2003-2004)				Toplam	
	6. Sınıf		7. Sınıf			
	f	%	f	%	f	%
Bilgi	311	78.3	223	78.8	534	78.5
Kavrama	62	15.6	58	20.5	120	17.7
Uygulama	15	3.8	-	-	15	2.2
Analiz	9	2.3	2	0.7	11	1.6
Sentez	-	-	-	-	-	-
Değerlendirme	-	-	-	-	-	-
Toplam	397	100	283	100	680	100

Tablo 2'deki soruların ölçtüğü bilişsel düzeyler incelendiğinde, 2003-2004 eğitim-öğretim yılında sosyal bilgiler öğretmenlerinin yapmış oldukları sınavlarda hem altıncı sınıflarda (%78.3) hem de yedinci sınıflarda (%78.8) oldukça yoğun bir şekilde bilgi düzeyinde sorular sordukları görülmektedir. Ayrıca öğretmenler yaptıkları sınavlarda kavrama düzeyinde sorulara da (altıncı sınıf %15.6; yedinci sınıf %20.5) yer vermişlerdir. Ancak sosyal bilgiler öğretmenleri sınavlarda uygulama (altıncı sınıf %3.8; yedinci sınıfta hiç kullanılmamıştır) ve analiz (altıncı sınıf %3.2; yedinci sınıf %0.7) düzeyinde çok az soru sormuşlar, özellikle sentez ve değerlendirme düzeylerinde hiçbir soru sormamışlardır.

Tablo 3.

2004-2005 Eğitim-Öğretim Yılı Öğretmen Yapımı SBD Sınav Sorularının Ölçtüğü Bilişsel Düzey

Bilişsel Düzey	Eski Program (2004-2005)				Toplam	
	6. Sınıf		7. Sınıf			
	f	%	f	%	f	%
Bilgi	224	84.2	219	73.7	443	78.7
Kavrama	32	12.0	61	20.5	93	16.5
Uygulama	-	-	-	-	-	-
Analiz	10	3.8	13	4.4	23	4.1
Sentez	-	-	-	-	-	-
Değerlendirme	-	-	4	1.4	4	0.7
Toplam	266	100	297	100	563	100

Tablo 3'teki soruların ölçtüğü bilişsel düzeyler incelendiğinde, 2004-2005 eğitim-öğretim yılında sosyal bilgiler öğretmenlerinin yapmış oldukları sınavlarda altıncı sınıflarda yoğun bir şekilde bilgi (%84.2) ve az da olsa kavrama (%12.0) ve analiz (%3.8) düzeyinde sorular sordukları görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yedinci sınıflarda da altıncı sınıflarda olduğu gibi

yine yoğunlukla bilgi (%73.7), bunun yanında kavrama (%20.5) ve çok az bir miktarda analiz (%4.4), değerlendirme (%1.4) düzeyinde sorulara sınavlarında yer verdikleri belirlenmiştir. Ancak sosyal bilgiler öğretmenlerinin altıncı sınıflarda özellikle uygulama, sentez ve değerlendirme düzeylerinde; yedinci sınıflarda ise uygulama ve sentez düzeyinde hiçbir soru sormadıkları görülmektedir.

Tablo 4.

2005-2006 Eğitim-Öğretim Yılı Öğretmen Yapımı SBD Sınav Sorularının Ölçtüğü Bilişsel Düzey

Bilişsel Düzey	Eski Program (2005-2006)					
	6. Sınıf		7. Sınıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Bilgi	186	78.1	192	77.1	378	77.6
Kavrama	34	14.3	49	19.7	83	17.0
Uygulama	5	2.1	-	-	5	1.1
Analiz	9	3.8	8	3.2	17	3.5
Sentez	-	-	-	-	-	-
Değerlendirme	4	1.7	-	-	4	0.8

Tablo 4'teki soruların ölçtüğü bilişsel düzeyler incelendiğinde, 2005-2006 eğitim-öğretim yılında sosyal bilgiler öğretmenlerinin yapmış oldukları sınavlarda yine yoğunlukla bilgi sorularını (altıncı sınıf %78.1; yedinci sınıf %77.1) tercih ettikleri, bunun yanında kavrama düzeyinde sorulara da (altıncı sınıf %14.3; yedinci sınıf %19.7) az da olsa yer verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin sınavlarda çok az miktarda altıncı sınıflarda analiz (%3.8), uygulama (%2.1) ve değerlendirme (%1.7); yedinci sınıflarda da analiz (%3.2) düzeyinde sorulara yer verdikleri belirlenmiştir. Ancak öğretmenlerin altıncı sınıflarda sentez; yedinci sınıflarda ise uygulama, sentez ve değerlendirme düzeyinde hiç soru sormamış oldukları görülmektedir.

Tablo 5.

2006-2007 Eğitim-Öğretim Yılı Öğretmen Yapımı SBD Sınav Sorularının Ölçtüğü Bilişsel Düzey

Bilişsel Düzey	Yeni Program (2006-2007)		Eski Program (2006-2007)		Toplam	
	6. Sınıf		7. Sınıf			
	f	%	f	%	f	%
Bilgi	184	60.1	179	61.9	363	61.0
Kavrama	61	19.9	82	28.4	143	24.0
Uygulama	31	10.1	2	0.7	33	5.6
Analiz	26	8.5	21	7.3	47	7.9
Sentez	2	0.7	4	1.4	6	1.0
Değerlendirme	2	0.7	1	0.3	3	0.5
Toplam	306	100	289	100	595	100

Tablo 5'teki soruların ölçtüğü bilişsel düzeyler incelendiğinde, 2006-2007 eğitim-öğretim yılında sosyal bilgiler öğretmenlerinin yapmış oldukları sınavlarda çoğunlukla bilgi (altıncı sınıf %60.1; yedinci sınıf %61.9) ve kavrama (altıncı sınıf %19.9; yedinci sınıf %28.4) düzeyi soruları tercih ettikleri, hem altıncı hem de yedinci sınıf düzeyinde çok az da olsa uygulama (altıncı sınıf %10.1; yedinci sınıf %0.7), analiz (altıncı sınıf %8.5; yedinci sınıf %7.3), sentez (altıncı sınıf %0.7; yedinci sınıf %1.4) ve değerlendirme (altıncı sınıf %0.7; yedinci sınıf %0.3) sorularına yer verdikleri görülmektedir.

Tablo 6.

2007-2008 Eğitim-Öğretim Yılı Öğretmen Yapımı SBD Sınav Sorularının Ölçtüğü Bilişsel Düzey

Bilişsel Düzey	Yeni Program (2007-2008)					
	6. Sınıf		7. Sınıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Bilgi	182	56.0	199	41.2	381	47.2
Kavrama	55	16.9	163	33.8	218	27.0
Uygulama	26	8.0	6	1.2	32	4.0
Analiz	37	11.4	77	15.9	114	14.1
Sentez	5	1.5	9	1.9	14	1.7
Değerlendirme	20	6.2	29	6.0	49	6.0
Toplam	325	100	483	100	808	100

Tablo 6'daki soruların ölçtüğü bilişsel düzeyler incelendiğinde, 2007-2008 eğitim-öğretim yılında sosyal bilgiler öğretmenlerinin yapmış oldukları sınavlarda yine çoğunlukla bilgi düzeyi soruları (altıncı sınıf %56.0; yedinci sınıf %41.2) tercih ettikleri, ancak bu tür soruların geçmiş yıllara nazaran önemli bir azalma gösterdiği görülmektedir. Bunun yanı sıra kavrama düzeyi sorularının ise (altıncı sınıf %16.9; yedinci sınıf %33.8) diğer büyük oranda tercih edilen sorular olduğu belirlenmiştir. Ayrıca geçmiş yıllara göre uygulama analiz, sentez ve değerlendirme sorularına da daha fazla yer verildiği, özellikle analiz (altıncı sınıf %11.4; yedinci sınıf %15.9) ve değerlendirme (altıncı sınıf %6.2; yedinci sınıf %6.0) düzeyinde sorularının oldukça arttığı görülmektedir.

Tablo 7.

2008-2009 Eğitim-Öğretim Yılı Öğretmen Yapımı SBD Sınav Sorularının Ölçtüğü Bilişsel Düzey

Bilişsel Düzey	Yeni Program (2008-2009)					
	6. Sınıf		7. Sınıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Bilgi	175	47.6	180	35.9	355	40.8
Kavrama	65	17.7	177	35.2	242	27.8
Uygulama	32	8.7	8	1.6	40	4.6
Analiz	60	16.3	85	16.9	145	16.7
Sentez	8	2.1	13	2.6	21	2.4
Değerlendirme	28	7.6	39	7.8	67	7.7
Toplam	368	100	502	100	870	100

Tablo 7'deki soruların ölçtüğü bilişsel düzeyler incelendiğinde, 2008-2009 eğitim-öğretim yılında sosyal bilgiler öğretmenlerinin yapmış oldukları sınavlarda bilgi düzeyi sorularını (altıncı sınıf %47.6; yedinci sınıf %35.9) çoğunlukla tercih ettikleri, ancak geçmiş yıllarla karşılaştırıldığında bu tür sorularında bir azalma olduğu görülmektedir. Bunun yanında kavrama düzeyi sorularının (altıncı sınıf %17.7; yedinci sınıf %35.2) sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından ikinci derecede tercih edilen sorular olduğu belirlenmiştir. Ayrıca geçmiş yıllara nazaran uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme düzeyi sorularına daha fazla yer verildiği, özellikle analiz (altıncı sınıf %16.3; yedinci sınıf %16.9) ve değerlendirme (altıncı sınıf %7.6; yedinci sınıf %7.8) düzeyi sorularının arttığı görülmektedir.

Tablo 8.

Altıncı Sınıf SBD Öğretmen Yapımı Sınav Sorularının Ölçtüğü Bilişsel Düzeylerin Eski ve Yeni Programa Göre Durumları

Bilişsel Düzey	6. Sınıf					
	Eski Program		Yeni Program		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Bilgi	721	80.1	541	54.5	1262	66.6
Kavrama	128	14.2	181	18.2	309	16.3
Uygulama	20	2.2	89	9.0	109	5.7
Analiz	28	3.1	117	11.8	145	7.7
Sentez	-	-	15	1.5	15	0.8
Değerlendirme	4	0.4	50	5.0	54	2.9
Toplam	901	100	993	100	1894	100

Tablo 8’de, altıncı sınıf SBD sınavlarında öğretmenlerin sordukları soruların ölçtüğü bilişsel düzeyler eski ve yeni programlar çerçevesinde karşılaştırıldığında, eski program temelli SBD sınavlarında çokça kullanılan bilgi düzeyindeki soruların (%80.1) yeni programla birlikte azaldığı (%54.5) görülmektedir. Bu durumun aksine öğretmen sorularında kavrama düzeyinde bir artış (eski program %14.2, yeni program %18.2) olduğu belirlenmiştir. Ayrıca eski program temelli öğretmen sınavlarında oldukça az kullanılan uygulama (%2.2), analiz (%3.1), sentez (hiç kullanılmamış) ve değerlendirme (%0.4) düzeyi sorularda ise yeni programla birlikte bir artışın (uygulama %9.0, analiz %11.8, sentez %1.5 ve değerlendirme %5.0) olması dikkat çekicidir.

Tablo 9.

Yedinci Sınıf SBD Öğretmen Yapımı Sınav Sorularının Ölçtüğü Bilişsel Düzeylerin Eski ve Yeni Programa Göre Durumları

Bilişsel Düzey	7. Sınıf					
	Eski Program		Yeni Program		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Bilgi	813	73.0	379	38.5	1192	56.8
Kavrama	250	22.4	340	34.6	590	28.1
Uygulama	2	0.2	14	1.4	16	0.8
Analiz	44	4.0	162	16.5	206	9.8
Sentez	4	0.3	21	2.1	25	1.2
Değerlendirme	1	0.1	68	6.9	69	3.3
Toplam	1114	100	984	100	2098	100

Tablo 9’da, altıncı sınıf SBD sınavlarında öğretmenlerin sordukları soruların ölçtüğü bilişsel düzeyler eski ve yeni programlar çerçevesinde karşılaştırıldığında, eski program temelli sosyal bilgiler sınavlarında yoğun bir şekilde kullanılan bilgi düzeyindeki soruların (%73.0) yeni programla birlikte oldukça azaldığı (%38.5) görülmektedir. Ancak kavrama düzeyindeki öğretmen sorularında ise bir artışın (eski program %22.4, yeni program %34.6) olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca eski program temelli öğretmen sınavlarında oldukça az olarak kullanılan uygulama (%0.2), analiz (%4.0), sentez (0.3) ve değerlendirme (%0.1) sorularında ise yeni programla birlikte dikkat çekici bir artışın (uygulama %1.4, analiz %16.5, sentez %2.1 ve değerlendirme %6.9) olduğu görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın sonucunda, 2003-2004, 2004-2005 ve 2005-2006 eğitim-öğretim yıllarında sosyal bilgiler öğretmenlerinin altıncı ve yedinci sınıf sosyal bilgiler derslerinde öğrencilerinin başarılarını ölçmek için yaptıkları sınavlarda kullandıkları soruların büyük çoğunluğunun (%78 civarında) Bloom Taksonomisi'nin en alt basamağı olan bilgi düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğretmenlerin sınavlarda %17 civarında ise kavrama düzeyi soruları tercih ettikleri; uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme düzeyinde sorulara çok nadiren yer verdikleri tespit edilmiştir. Buna göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerine yönelik yaptıkları sınavlarda bilgi düzeyinde sorular sormaları, derslerini daha çok bilgi öğretmeye dönük işledikleri şeklinde yorumlanabilir. Bilgi basamağı, öğrenilen bilginin öğrenildiği şekliyle hatırlanması ya da tanınması (Tekin, 2004) olarak ifade edildiğine göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilerinden beklentilerinin öğrenme durumunda öğrendiğini aynen ezberlemesi olduğu şeklinde bir yorum yapılabilir. Tinsley ve Davis'in (1967) sosyal bilgiler öğretmenlerinin sorularını inceledikleri araştırmalarında, öğretmenlerin en fazla ezber (bilgi) ve yorumlama sorusu sordukları, değerlendirme, sentez, analiz, uygulama ve çevirme düzeyinde çok az soruya yer verdikleri sonucuna ulaşmış olması (Akt. Zahorik, 2001) araştırmanın bu sonucunu destekler niteliktedir. Yine Koray ve Yaman (2002) tarafından fen öğretmenlerinin soru sorma becerileri üzerine yapılan araştırmada, öğretmenlerin daha çok bilgi kavrama ve uygulama düzeyinde soru sordukları; analiz, sentez ve değerlendirme düzeylerindeki sorulara çok az yer verdikleri ya da hiç yer vermedikleri yönünde elde ettikleri bulguların bu araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Öğretmenlerin altıncı ve yedinci sınıf SBD sınavlarında çoğunlukla Bloom Taksonomisi'nin alt bilişsel düzey basamakları olan bilgi ve kavrama düzeyinde soru sormaları 2006-2007 eğitim-öğretim yılına kadar geçen süreçte pek değişmemiştir. Ancak bu eğitim-öğretim yılından itibaren öğretmenlerin soru sorma düzeylerinin ve şekillerinin yıldan yıla olumlu yönde değiştiği ve geliştiği saptanmıştır. 2006-2007 eğitim-öğretim yılında bilgi düzeyi soruların %61.0'lere düştüğü, kavrama düzeyi soruların oranının arttığı (%24.0), daha önceki eğitim-öğretim yıllarında pek yer verilmeyen uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme düzeyi sorulara da yer verilmeye başlandığı tespit edilmiştir. Bu durumun en büyük nedeni olarak yenilenen sosyal bilgiler programlarının uygulanmaya başlanmış olması gösterilebilir. 2007-2008 eğitim-öğretim yılında ise yine bilgi düzeyi soruların sınavlardaki yerinin geçmişe nazaran oldukça azaldığı (%47.2), kavrama (%27.0), analiz (%14.1), değerlendirme (%6.0) ve sentez (%1.7) düzeyi sorularda artış olduğu ve uygulama (%4.0) düzeyi sorulara da yer verildiği saptanmıştır. 2008-2009 eğitim-öğretim yılında da öğretmen sınavlarında bilgi düzeyi sorularda azalmanın devam ettiği (%40.8), diğer bilişsel düzey sorularda (kavrama %27.8; analiz %16.7; değerlendirme %7.7; uygulama %4.6; sentez %2.4) geçmiş yıllara nazaran önemli artışların olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre yıldan yıla öğretmenlerin sınavlarda sordukları soru düzeylerinin artması, öğretmenlerin yıllar ilerledikçe soru sorma becerilerini geliştirdikleri şeklinde yorumlanabilir. Buna göre, programların yenilenmesinden dolayı öğretilere verilen eğitimlerin artması, öğretmenlerin kendilerini geliştirme zorunluluğu hissetmeleri ve genel sınavların (SBS gibi) soru formatına uygun soru hazırlama eğilimleri, öğretmen yapımı sınav sorularının düzeylerinin gelişmesinin nedeni olarak değerlendirilebilir. Kılıç'ın (2010) sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konularıyla ilgili soru sorma becerilerinin sınıflandırdığı çalışmasının bulguları, araştırmada elde edilen bu sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Ancak Şen ve Beyaztaş'ın (2008) 2007-2008 yılı öğretim yılında yani yeni programların uygulanması esnasında gerçekleştirdikleri çalışmalarında; beşinci sınıf okutan sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersi sınavlarında en fazla bilgi, kavrama ve uygulama soru düzeylerini kullandıkları; analiz, sentez ve değerlendirme sorularına hiç yer vermedikleri bulgusu, araştırmanın bu sonuçları ile çelişmektedir. Benzer şekilde Çolak ve Demircioğlu'nun (2010) tarih öğretmenlerinin 2006-2007 ve 2007-2008 yılları arasında hazırladıkları sınav sorularını Bloom Taksonomisi'ne sınıflandırdığı çalışmalarındaki sonuç da öğretmenlerin bilgi düzeyi sorulara sınavlarında yeterince yer vermeleri sonucu hariç araştırmanın diğer sonuçlarıyla örtüşmemektedir. Bu çalışmada öğretmenlerin sınavlarında en çok kavrama ve bilgi düzeyi

sorulara yer verdikleri; değerlendirme başta olmak üzere uygulama ve analiz düzeyi sorulara çok az yer verdikleri, hatta sentez düzeyi hiçbir soru kullanmadıkları bulgusu elde edilmiştir. Bu çelişen durumların nedeni olarak araştırma yapılan grupların farklı olması gösterilebilir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eski (1998) ve yeni (2005) sosyal bilgiler programı temelindeki altıncı sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrenci başarısını ölçmek amacıyla hazırlanmış oldukları sınav sorularının bilişsel düzeyleri karşılaştırıldığında; bilgi düzeyindeki soruların önemli bir oranda azaldığı (eski %80.1; yeni %54.5), kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme sorularında ise büyük oranda artışlar gösterdiği tespit edilmiştir. Aynı şekilde yedinci sınıf SBD sınav sorularının düzeyleri eski ve yeni program temel alınarak karşılaştırıldığında, altıncı sınıflara göre bilgi düzeyi sorularında daha fazla bir azalma (eski %73.0; yeni %38.5) olduğu; kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme düzeyi sorularında ise büyük oranda artışlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hem altıncı hem de yedinci sınıflarda öğretmen soru düzeylerindeki önemli değişimlerinin ana nedeni olarak 2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren altıncı sınıflardan başlayıp kademeli olarak uygulanan yeni programların etkisi gösterilebilir. Çünkü yeni programlarla birlikte öğrenme-öğretme süreci tamamen değişmiş, öğrencilere bilginin yanında üst düzey becerileri kazandırmak ve onları problem çözen, sorgulayan, araştıran ve eleştiren bireyler olarak yetiştirerek hayata hazırlamak temel hedef olmuştur. Bundan dolayı öğretmenler yıllardır alışmış oldukları sistemden vazgeçerek kendilerini değiştirme ve geliştirme sürecinin içerisine girmişlerdir. Öğretmenlerde meydana gelen bu değişim ve gelişimin, öğretmenlerin soru sorma düzeylerini ve biçimlerini etkilediği söylenebilir. Yine öğretmenlerin son yıllardaki teknolojiyi kullanmadaki gelişimleri, özellikle bilgisayar ve internet ortamında soruları paylaşmaları ve bunları kullanmaları, öğretmenlerin yapmış oldukları sınavlarda üst düzey sorulara daha çok yer vermelerinin ve bilgi sorularını daha az kullanmalarının nedeni olarak gösterilebilir. Ayrıca gerçekleştirilen soru analiz aşamasında, farklı öğretmenlerin uygulamış olduğu sınavlardaki bazı soruların birebir aynı olduğu görülmüştür. Bu durum, öğretmenlerin hazırladıkları sınav sorularını internet aracılığıyla paylaştıklarını ve bu soruları başka öğretmenlerin de sınavlarında kullandıklarını göstermektedir.

Araştırmanın sonuçları ışığında öğretmenler SBD sınavlarında öğrencileri düşünmeye sevk edecek, üst düzey düşünme becerilerini kullanmayı gerektirecek soruları sıklıkla kullanmalıdırlar. Ayrıca Bloom Taksonomisi'nin her basamağında özellikle üst düzey sorulara sınavlarda yer vermeleri gerçek öğrenmenin tespiti açısından oldukça önemlidir. Öğretmenlerin üst düzey sorular sorabilmesi için soru sorma ile ilgili gerekli donanımına sahip olması gerekir. Özellikle öğretmenlere soru sorma ile ilgili hizmetiçi eğitimler ve seminerler düzenlenerek bu eksiklerin giderilmesine çalışılmalıdır.

Kaynakça

- Airasian P. W. & Walsh, M. E. (1997). Constructivist cautions. *Phi Delta Kappan*, 78 (6), 444-449.
- Akbulut, T. (1999). "İlköğretim Okullarında Görevli Öğretmenlerin Soru Sorma Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi." Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Balcı, E. ve Tekkaya, E. (2000) Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerine Yönelik Bir Ölçeğin Geliştirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 42-50.
- Bloom, B.S. (1956). *Taxonomy of educational objectives: the classification of educational goals, Handbook I: The cognitive domain*. New York: David McKay Company Inc.
- Çepni, S., Özsevgeç T. ve Gökdere M. (2003). Bilişsel Gelişim ve Formal Operasyon Dönem Özelliklerine Göre ÖSS Fizik ve Lise Fizik Sorularının İncelenmesi, *Milli Eğitim Dergisi*, 157(1), Kış.
- Çolak, K. ve Demircioğlu, İ.H. (2010). Tarih Dersi Sınav Sorularının Bloom Taksonomisi'nin Bilişsel Alan Düzeyi Açısından Sınıflandırılması, *Milli Eğitim Dergisi*, 187 (3), Yaz, 160-170.

- Koray, Ö.C. ve Yaman, S. (2002). Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Soru Sorma Becerilerinin Bloom Taksonomisi'ne Göre Değerlendirilmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 10 (2), 317-324.
- Kılıç, D. (2010). "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Konularıyla İlgili Soru Sorma Becerilerinin Bloom Taksonomisi'ne Göre Değerlendirilmesi." Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erdem, E. ve Demirel, Ö. (2002). Program Geliştirmede Yapılandırıcılık Yaklaşımı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 81-87.
- Filiz, S.B. (2004). *Öğretmenler İçin Soru Sorma Sanatı* (1. Baskı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Lipscomb, J.W. (2001). Is Bloom's taxonomy better than intuitive judgement for classifying test questions? *Education*, 106 (1), 102-108.
- Linn, R.L. & Gronlund, N.E. (2000). *Measurement and assessment in teaching* (8th Ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- Patton, M.Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods* (3rd Ed.). London: Sage Publications, Inc.
- Saban, A. (2004). *Öğrenme Öğretme Süreci-Yeni Teori ve Yaklaşımlar* (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Şen, S. ve Beyaztaş, D. İ. (2008). Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Dersi Sınav Sorularının Bloom Taksonomisi'ne Göre Değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (1), 67-83.
- Tekin, H. (2004). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (17. Baskı). Ankara: Yargı Kitap ve Yayınevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zahorik, J. A. (1971). Questioning in the classroom. *Education*, 91 (4), 358-368.

EK 1

Soru İnceleme Formu

Düzyey	Özellikler	Soru Davranışları ve Sözcükleri	Örnek Sorular	Neden
Bilgi	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Bilginin gözlenmesi ve hatırlanması ✓ Tarihlerin, olayların ve yerlerin bilinmesi, önemli fikirlerin bilinmesi ✓ Konu alanında bilgili olma 	tanımla, betimle, sırala, yerini belirt, seç, söyle, göster, topla, incele, ezberle, tanı, belirt, isimlendir, ezberle, kim, ne, nerede, ne zaman	I) Anadolu'da kurulan ilk Türk devletleri hangileridir? (6. Sınıf / 2003-2004) II) Aşağıdaki olayların hangisinden sonra padişahlıkla halifelik tek kişide toplanmaya başlanmıştır? (7. Sınıf / 2004-2005) A) Hint Seferi (1538-1553) B) Otlukbeli Savaşı (1473) C) İran Seferi (1514) D) Mısır Seferi (1516-1517)	I) Bilginin hatırlanmasına yönelik bir soru olduğundan ve kim sorusuna cevap aradığından bilgi düzeyinde bir sorudur. II) Burada sorulan soruda öğrenilen bir olayın ve bu olayın özelliklerinin bilinmesi istendiğinden bilgi seviyesinde bir sorudur.

Kavrama	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Bilgiyi kullanma ✓ Yöntemleri, kavramları ve teorileri yeni durumlarda kullanma ✓ Gerekli bilgi ve becerileri kullanarak problemleri çözme 	<p>göster, açıkla, çevir, örnek ver, yeniden yaz, özetle, genelle, ayır, savun, örnek ver, tahmin et, eğer ... olmasaydı ne olurdu?</p>	<p>I) Bazı yerleşim merkezlerinin nüfuslarında mevsimlere göre belirgin bir artış olur. Aşağıdaki şehirlerden hangisi buna örnek gösterilemez? (7. Sınıf / 2007-2008)</p> <p>A) Fethiye B) Bodrum C) Alanya D) Akşehir</p> <p>II) Iğdır ve Rize yörelerinin ya da ovalarının ortak özelliği nedir? (7.Sınıf / 2006-2007)</p>	<p>I) Bu soruda, bilinen bir bilgiye dönük örneklerin içinden örnek olmayanın bilinmesi istendiğinden bu soru kavrama seviyesinde bir sorudur.</p> <p>II) Burada iki farklı yöre ile ilgili bir karşılaştırma yapılması istendiğinden (karşılaştırmalar kitapta verilmiş bir bilgidir) bu soru kavrama seviyesinde bir soru olarak değerlendirilebilir.</p>
Uygulama	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Örnekleri görme ✓ Parçaları düzenleme ✓ Gizli anlamları hatırlama ✓ Değişkenleri tanımlama 	<p>uygula, değiştir, çöz, seç, göster, biçimlendir, sınıfla, üret, kullan, dramatize et, keşfet, hazırla, boya</p>	<p>I) A şehri ile B şehri arasındaki uzaklık gerçekte 100 km'dir. 1 / 2000000 ölçekli bir haritada bu iki şehir arasındaki uzaklık kaç cm'dir? (6. Sınıf / 2007-2008)</p> <p>A) 50 cm B) 5 cm C) 10 cm D) 12 cm</p> <p>II) Türkiye haritasını çizerek Karadeniz Bölgesinin dağlarını gösteriniz. (6. Sınıf / 2003-2004)</p>	<p>I) Bu soru, verilenleri kullanarak bir problemin çözülmesi istendiğinden uygulama düzeyinde bir soru olarak kabul edilebilir.</p> <p>II) Burada öğrenilen ve kavranılan bir bilgiyle birlikte harita çizme becerisine dönük bir uygulama yapılması istendiğinden, bu soru uygulama düzeyinde bir soru olarak kabul edilebilir.</p>
Analiz	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Yeni fikirler üretmek için eskileri kullanma ✓ Verilen olaylardan genellemeye gitme ✓ Birçok alandaki bilgiler arasında bağlantı kurma ✓ Sonuçları tahmin etme ve sonuç çıkarma 	<p>analiz et, sınıflandır, araştır, seç, alt parçalara ayır, farklılığı bul, sonuç çıkar, ayır, göster, destekle, niçin, hangi etkenler, delilleri açığa çıkar, sonucunu açıkla, analiz et, destekle</p>	<p>I) Resimde 2005 yılında Orta Asya'da yapılan kazılarda çıkarılan Köktürlere ait paranın ön yüzü görülmektedir. Paranın üzerinde Kağan ve Hatun'un resimlerinin yan yana yer almasından aşağıdakilerden hangisi çıkarılabilir? (6. Sınıf/2007-2008)</p> <p>A) Devlet yönetiminde hatun da söz sahibidir. B) Yöneticilerin yarısı kadınlardan oluşur. C) Hatun ordunun başkomutanıdır. D) Devletin hükümdarı kadındır.</p> <p>II) Eğitim ve demokrasi arasında nasıl bir ilişki vardır? (6. Sınıf/2004-2005)</p>	<p>I) Burada verilere dayalı (para resmi) bilgilerini kullanarak çıkarımlarda bulunması istendiğinden analiz düzeyinde bir soru olarak değerlendirilebilir.</p> <p>II) Bu soruda verilen iki kavram arasındaki ilişkileri belirlemesi ve bu ilişkilere dönük analiz yapması istendiğinden analiz düzeyinde bir soru olarak değerlendirilebilir.</p>
Sentez	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Fikirler arasında karşılaştırma ve ayırım yapma ✓ Teorilerin ve sunumların önemini değerlendirme ✓ Savunulabilir tartışmalara dayalı olarak seçim yapma ✓ Delillerin değerini doğrulama Nesnelliği tanıma 	<p>birleştir, rol oyna, karıştır, denence kur, desen oluştur, orijinal bir şey oluştur, yarat, geliştir, organize et, planla, icat et, yapılıdır, düzenle, tahmin et, öner, ne olurdu ... eğer x olsaydı?</p>	<p>I) Her devlet yeni doğan vatandaşlara bir kimlik belgesi verir. Devletler bu uygulamaları yapmasaydı neler olabilirdi? (6. Sınıf / 2008-2009)</p> <p>II) Çevrenizde yaşanan en önemli iletişim sorunu nedir? Bu sorunun çözümü için neler önerirsiniz? (7. Sınıf / 2007-2008)</p>	<p>I) Bu soru verilen bilgiye dayalı olarak daha üst düzeyde bir tahmin yapma sorusu olmasından dolayı sentez seviyesinde bir soru olarak kabul edilebilir.</p> <p>II) Bu soruda iletişimle ilgili bir sorunun tespit edilerek sorunun çözümü için öneriler geliştirmesi istendiğinden sentez düzeyinde bir soru olarak kabul edilebilir.</p>

Değerlendirme

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Fikirler arasında karşılaştırma yapma ve ayırım yapma ✓ Teorilerin ve sunumların önemini değerlendirme ✓ Savunulabilir tartışmalara dayalı olarak seçim yapma ✓ Delillerin değerini doğrulama ✓ Nesnelliği tanıma 	<p>yargıla, düşün, öner, süreci değerlendir, destekle, ince ayrıntıları değerlendir, sonucu değerlendir, karşılaştı, eleştir, fikrin nedir, hangisi en iyisi, bu görüşe katılıyor musun, karar ver, değerlendir, haklılığını savun</p>	<p>I) Büyük bir şirketin patronusunuz. Yurdumuzun değişik bölgelerinde yatırımlarda bulunacaksınız. Ayçiçeği yağı, kâğıt, 5 yıldızlı otel, un ve sigara fabrikalarına yatırım yapmayı planlıyorsunuz. Bu fabrikaları yurdumuzun hangi bölgelerine neden ve hangi gerekçelerle açarsınız. Açıklayınız. (6. Sınıf / 2007-2008)</p> <p>II) Çevrenizde karşılaştığınız sorunları çözmek için bir sivil toplum örgütü kurmak istiyorsunuz. Hangi sorunu çözmek için nasıl bir toplum örgütü kurardınız? Açıklayınız. (7. Sınıf / 2008-2009)</p>	<p>I) Burada verilen bilgilere dayalı karar verilmesi, verilen kararlara dayalı seçimde bulunulması ve ayrıntılı bir şekilde çeşitli alternatiflerin değerlendirilmesi istendiğinden değerlendirme seviyesinde bir soru olarak kabul edilebilir.</p> <p>II) Bu soruda çevrede karşılaşılan sorunlarla ilgili bir karar verilmesi ve bu sorunun çözümü için nasıl bir toplum örgütü kuracağının çeşitli yönleri ile değerlendirilmesi istendiğinden soru, değerlendirme düzeyinde bir soru olarak kabul edilebilir.</p>
---	--	--	--